

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

Maandoverzicht nr. 4 - 1974
(Tijdvak van 1-4-1974 t/m 30-4-1974)

I N H O U D

Nr. 1.181.711	Blz.
Bond voor Dienstplichtigen	1
Consequenties van het verkiezingsresultaat voor de CPN	4
De CPN inzake afspiegelings- of programcollege	9
Algemeen Nederlands Jeugdverbond	10
Nederlandse Vrouwenbeweging	12
De Socialistische Partij versterkt haar organisatie	13
Europese Veiligheid en Samenwerking	15
Internationaal communisme	16

Bond voor Dienstplichtigen

Het Congres

Begin maart 1974 hield de Bond voor Dienstplichtigen haar 6e congres, dat beschouwd kan worden als een aanzet tot grotere activiteit, met name op het gebied van agitatie en propaganda. Het congres heeft meer duidelijkheid gebracht in de controverse tussen de "ideologen" van de BVD, Ben DA. en Wim SCJ, doordat DA. thans openlijk beschuldigen uitte aan het adres van "trotskistische elementen", daarbij kennelijk doelend op SCJ.

Minder duidelijkheid wist het plm. 65 deelnemers tellende congres te verschaffen ten aanzien van de door DA. gestelde vraag: "wie zijn onze bondgenoten". DA.'s visie op deze kwestie laat zich als volgt samenvatten:

In plaats van een verenigd kapitalistisch Europa moet er een verenigd socialistisch Europa komen, een Europa van Oost en West. Dit laatste impliceert een bondgenootschap van arbeiders en soldaten in de kapitalistische landen, maar ook vriendschap tussen de soldaten van de twee blokken.

In de discussie bleek, dat diverse afdelingen het DA. kwalijk nemen dat hij, ondanks zijn hierboven ontvouwde visie, het niet noodzakelijk acht, dat de "witte" BVD een standpunt inneemt t.a.v. (wilde) stakingen en t.a.v. de vraag, of de Oosteuropese regimes al dan niet socialistisch genoemd kunnen worden.

Het congres slaagde er niet in de discussie betreffende "de plaats (van de BVD) in de linkse beweging" af te ronden. Een volgend congres zal uitsluitend aan dit probleem gewijd worden. De voorbereiding ervan is één van de taken van het nieuw gekozen Politiek Komitee (het beleidsbepalend orgaan van de BVD), bestaande uit: Jan LA., Hans v.d. BO., David WA., Henk TEI. en Henk STI..

BVD-VVDM

Zowel Ben DA. als Hans WI., de huidige VVDM-voorzitter, hebben laten blijken dat zij de verhouding BVD-VVDM anders beoordelen dan doorgaans het geval is (geweest). WI. ziet de BVD niet als een de VVDM infiltrerende organisatie en hij vraagt zich zelfs af "wat er

op tegen is dat verschillende maatschappijkritische visies - ook die van de BVD - elkaar bij de bepaling van het beleid ontmoeten" ("De Tijd", 29-3-1974). DA constateert in dit verband dat "de harde lijn bepaald geen BVD-monopolie meer is" ("Kaderblad" 20).

Bovenstaande argumenten hebben ertoe bijgedragen, dat zowel de BVD als de VVDM zich ermee verenigden dat Marcel RE op 28 maart 1974 namens de BVD zitting kreeg in het dagelijks bestuur van de VVDM, in welke functie hij werd belast met de ledenwerving.

De discussies in de BVD, gewijd aan de kandidatuur van één van haar leden voor een functie in het VVDM-bestuur, en weergegeven in "Kaderblad" 23, maken duidelijk dat de consequenties van deze nieuwe stap degelijk overwogen zijn.

Agitatie en propaganda

1974 zal voor de BVD het jaar van agitatie en propaganda worden, uitmondend in het internationaal soldatencongres dat van 21 t/m 23 november 1974 in Utrecht zal worden gehouden. Van diverse afdelingen is commentaar gekomen op het stuk van DA (in "Kaderblad" 20), deze materie betreffend.

Opvallend is de militante (theoretische) wijze waarop de afdeling DEN HAAG reageerde in een artikel, dat weliswaar door Rob LÜ ondertekend is, maar waarin toch duidelijk een trotskistische ondertoon te bespeuren valt. Tot de afdeling Den Haag behoort dan ook Wim SCI, die sinds enige tijd volgens eigen zeggen lid is van het trotskistische Proletarisch Links. Ervan uitgaande "dat de BVD bijdraagt aan het scheppen van een situatie waarin middels een revolutionaire omwenteling de heerschappij aan het kapitaal kan worden ontruikt en de arbeidersklasse haar heerschappij in de maatschappij kan vestigen" komt de afdeling Den Haag o.a. tot de stelling dat "op basis van ons revolutionair uitgangspunt en de beoordeling van de verhoudingen in wereld, maatschappij en leger, we kunnen bepalen welke kernthema's we op dit moment in de soldatenbeweging moeten binnendragen".

Conclusie

De BVD bestaat nog; kernleden staan daar garant voor. Maar ook af-

delingen (die mogelijk slechts enkele burger-leden tellen) waarvan tot voor kort weinig activiteit uitging, draaien weer actief mee.

Bijzondere aandacht verdient de afdeling Den Haag vanwege het optreden van Wim SC, lid van Proletarisch Links, de door de Nederlandse trotskisten geleide en gestuurde organisatie. Typerend in dit verband en typerend ook voor het conflict DA - SC, is het volgende citaat uit de notulen van het BVD-congres, opgenomen in "Kaderblad" 23:

Wim SC : "Als we het soldatenverzet goed leiden, moeten wij het aansturen op het gewapend verzet van de arbeidersklasse."

Ben DA : "Ik ben het hier niet mee eens. W.S. heeft een merkwaardige opvatting over doel en mogelijkheden van de BVD"

* *

Consequenties van het verkiezingsresultaat voor de CPN

Beleid

De verklaring, die de CPN-leiding geeft voor het verlies bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten, komt, voorzover zij betrekking heeft op het functioneren van de eigen partij, er - tot de essentie teruggebracht - op neer, dat de CPN bezig is langzaam af te glijden naar "sociaal-democratie". Dat wil zeggen dat zij steeds meer gaat lijken op een "burgerlijke" politieke partij, dat zij voornamelijk bij verkiezingen gemobiliseerd wordt en zich sterk richt op het werk in de vertegenwoordigende lichamen. Om een dergelijk proces, dat eigenlijk al jaren gaande is, te stoppen is een bezinning op het wezen en de uitgangspunten van een communistische partij noodzakelijk en tot dusverre wordt daaraan in de CPN slechts sporadisch en dan nog alleen in de top van de partij aandacht besteed. Ook nu de CPN een gevoelige verkiezingsnederlaag heeft geleden, blijven de consequenties beperkt in die zin, dat weliswaar in het activiteitenpatroon wijzigingen worden aangebracht maar dat in de opvoeding van de leden tot partijgenoten met een waar revolutionair elan weinig verandert.

De voornaamste oorzaak van de verkiezingsnederlaag, is volgens de partijleiding, dat de CPN door zijn beleid van "constructieve oppositie" tegenover het kabinet Den UYL bij de bevolking de indruk heeft gewekt, dat het huidige kabinet hoe dan ook in bescherming genomen moest worden tegen "rechts". De CPN zou hebben plaats genomen op de bagagedrager van PvdA en NVV. Weliswaar is in de verklaringen, die het partijbestuur sinds het optreden van het kabinet Den UYL heeft geproduceerd, steeds ook het oppositionele element genoemd, maar in de praktische activiteiten is dit aspect volgens de partijleiding onvoldoende uit de verf gekomen.

Het ligt op grond van bovenstaande redenering voor de hand, dat het partijbestuur in zijn op 10 april in "De Waarheid" gepubliceerde verklaring als remedie aangeeft dat het accent bij de activiteiten die de partij ontplooit, verlegd moet worden van het constructieve naar het oppositionele element. De verklaring spreekt dan ook over de noodzaak van massastrijd, "tot aan de staking toe". In een artikel van hoofdredacteur J.F. WOLFF d.d. 18-4-1974 wordt uiteengezet dat oppositie van de werkende bevolking niet noodzakelijkerwijs behoeft in te houden dat daarmee de

oppositie van reactionaire zijde tegen het kabinet wordt versterkt.

Bij tegenvallende verkiezingsresultaten troost men zich in de CPN overigens gewoonlijk met de gedachte, dat de CPN nu eenmaal niet een "toevallige kiesvereniging" is, waarbij het bestaan en de invloed afhankelijk zijn van verkiezingsresultaten, maar "een fundamentele kracht, waarmee iedereen rekening heeft te houden". (J.F. WOLFF in "De Waarheid" van 18-4-1974.) Bij sommigen valt zelfs de (maoïstische) tendens te bespeuren om het parlementair democratisch systeem maar helemaal de rug toe te keren en de oppositie geheel buitenparlementair te organiseren.

De verkiezingsuitslag heeft ook consequenties met zich gebracht voor de relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging. Vanuit de veronderstelling dat onzekerheid bij de leden (als gevolg van gebrekkige ideologische vorming) met betrekking tot de vraag hoe zij ontwikkelingen in de communistische beweging moeten beoordelen, hun strijdvaardigheid in eigen land vermindert, is de partijleiding in de verklaring van leer getrokken tegen "het verzwijgen en verdoezelen van toenemende revisionistische stromingen in een aantal socialistische landen, van het 'Europese' gefraseer in enkele zich noemende communistische partijen in kapitalistische landen". Deze kritiek geldt met name het late reageren in "De Waarheid" op de uitwijzing van de dissidente Sowjetschrijver SOLZHENITZYN en op de conferentie van communistische partijen uit de kapitalistische landen van Europa, die eind januari in Brussel werd gehouden.

De CPN-leiding had gehoopt dat de deelname van de PvdA aan de regering de partij dichter bij de landspolitiek zou betrekken, in die zin dat ook zij meer in het centrum van de politieke belangstelling zou komen te staan. De meer genuanceerde opstelling tegenover het kabinet, die de CPN op grond daarvan nodig oordeelde, heeft echter niet geleid tot het gewenste resultaat, namelijk een versterking van de CPN als drukmiddel voor een werkelijk progressief beleid. Met de verklaring van het partijbestuur heeft de CPN achter dat streven een punt gezet en keert zij terug naar het oude vertrouwde stramien, dat ook tegenover vroegere regeringen gehanteerd werd. Door "harde actie" voor loonsverhogingen en andere verbeteringen van de levensomstandigheden van de werkende bevolking wil de partijleiding aan de vereenzelviging van de CPN met het kabinetsbeleid een einde maken. Die scherpere opstelling moet er tevens toe leiden,

dat "de naar links willende en werkelijk progressieve krachten in de PvdA" zich aan de zijde van de CPN scharen.

Organisatie

Een deel van de oorzaken die tot het teleurstellende verkiezingsresultaat hebben geleid, moet - volgens het partijbestuur - in "eigen kring" gezocht worden. Deze constatering zou wel eens consequenties kunnen hebben voor de posities van enkele belangrijke partijfunctionarissen.

Zo lijkt de positie van de heer M.J. HA verzwakt te zijn. Nog in januari j.l. werd deze Amsterdamse districtsecretaris belast met de functie van "landelijk coördinator". Als zodanig was hij ook verantwoordelijk voor de gehele verkiezingscampagne. Hoewel hij formeel (nog) niet van genoemde functie is ontheven, is hij nu in feite teruggeplaatst naar het district Amsterdam, waarvoor door de partijleiding als reden wordt opgegeven dat hij in dat district nodig is voor het leiden van de verkiezingscampagne voor de gemeenteraad.

Ook ten aanzien van de samenstelling van de kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen Amsterdam is op de heer HA kritiek uitgebracht. Op de, onder zijn verantwoordelijkheid opgestelde ontwerp-kandidatenlijst ontbraken de namen van de heren W. van het SC en J. HOEKSTRA (broer van de partijvoorzitter), beiden thans gemeenteraadslid. Door ingrijpen van het partijbestuur zijn zij op de definitieve lijst respectievelijk als 3e en 4e geplaatst.

Er is verder reden om aan te nemen dat ook de positie van de heer R.J. WA (verantwoordelijk voor propaganda en ideologische vorming) is verzwakt. In haar beschouwing van de verkiezingsresultaten constateerde de partijleiding dat de propaganda "te oppervlakkig" en "te weinig slagvaardig" is. De verkiezingskrant - voor de samenstelling waarvan de heer WA verantwoordelijk was - werd in partijkringen als onduidelijk betiteld. Bovendien werd het onjuist geacht dat in die krant te veel nieuwe en onbekende partijgenoten aan het woord werden gelaten.

Tegen de heer K.J.A. HO als organisatiesecretaris bestaan in de partij al enige tijd bezwaren. Inzake de verkiezingscampagne wordt hem nu ook nog verweten dat de ledenwerving te laat is ingezet.

Dat de positie van de heer W.J.A. NI is aangetast, is, gezien de felle kritiek op de landelijke bedrijfswerkleiding, vrijwel zeker (zie ook onder "Bedrijfswerk").

Er zijn vooralsnog geen aanwijzingen dat er op korte termijn mutaties zullen plaatsvinden. Waarschijnlijk zal de partijleiding daarmee wachten tot het komende congres aan het einde van dit jaar.

Bedrijfswerk

De gewenste heroriëntatie op de massastrijd zal waarschijnlijk vooral gevolgen hebben voor de opstelling van de CPN-ers in de bedrijven. Weliswaar zullen de CPN-ers in eerste instantie blijven trachten het NVV voor hun acties te interesseren, maar zij zullen toch meer de nadruk leggen op het zelf nemen van initiatieven tot de strijd. Deze opstelling brengt uiteraard met zich mee dat van een loyale opstelling ten opzichte van de vakbonden minder sprake zal zijn. De landelijke bedrijfswerkleiding van de CPN meent dat de daaraan verbonden risico's, het in discredit geraken van communisten bij de NVV-leiding of mogelijk zelfs roeyement uit het NVV, geaccepteerd moeten worden. Communisten hebben hun eigen verantwoordelijkheid op het sociaal-economische terrein en die mogen zij onder geen voorwaarde uit de weg gaan.

De felle kritiek op de landelijke bedrijfswerkleiding, zoals die in de verklaring van het partijbestuur naar buiten is gekomen, heeft ongetwijfeld gevolgen voor de binnen de bedrijfswerkleiding bestaande machtsposities. Daarbij lijkt het dat de positie van de heer ME, die ook in de recente periode een voorstander bleek te zijn van het organiseren van actie buiten de vakbond om en daarin, met behulp van de actiecomité's in Oost-Groningen, ook slaagde, aanmerkelijk versterkt is. Hij was het ook, die samen met de actiecomité's in Oost-Groningen nog voor de verkiezingen concrete looneisen formuleerde. Verder dan een eerste aanzet voor de organisatie van de strijd voor realisering ervan is het overigens niet gekomen.

De positie van de heer NI, lijkt door de kritiek sterk ondergraven. De voor het bedrijfswerk gehanteerde strategie, die neerkwam op het uitsluitend organiseren van acties via het NVV, was voor een niet onbelangrijk gedeelte door hem geïnspireerd. Of het afwijzen van die strategie ook in organisatorische zin gevolgen heeft voor de heer NI, zal vermoedelijk pas duidelijk worden op het a.s. partijcongres. Goed geschoolde kaderleden, die zijn functie zouden kunnen overnemen zijn in de partij nauwelijks aanwezig.

Tot nog toe is in de belangrijkste CPN-districten nauwelijks iets gebleken van een hernieuwde aanpak van het bedrijfswerk. Wel is in Utrecht bij het VMF-bedrijf Bronswerk de reeds lange tijd bestaande onvrede over de verschillen in salariëring tussen de diverse VMF-bedrijven tot uitbarsting gekomen. In de daar bestaande actieleiding wordt een belangrijke rol gespeeld door de Utrechtse CPN-districtsbestuurder, de heer G. HO

, die tevens lid is van de ondernemingsraad van Bronswerk namens de Industriebond-NVV. Ten behoeve van de actievoerenden bij Bronswerk worden door de partijorganisaties op grote schaal solidariteitsacties georganiseerd; daarnaast is door de actieleiding zelf getracht bij andere VMF-vestigingen solidariteitsacties te organiseren.

De CPN inzake afspiegelings- of programcollege

De komende gemeenteraadsverkiezingen maken o.m. ook de vraag of een te vormen college van burgemeester en wethouders een afspiegelings- dan wel een programcollege moet zijn, weer actueel.

De CPN heeft zich tot voor kort steeds een principieel voorstander van de vorming van een afspiegelingscollege getoond. Nu handhaving van dit standpunt de zo zeer gewenste "samenwerking met socialistten" in gevaar zou kunnen brengen doordat laatstgenoemden steeds meer de voorkeur blijken te geven aan een programcollege, is de CPN gedwongen geweest zich op dit punt nader te beraden. En wel met name over de vraag hoe zij, zonder haar principiële standpunt prijs te geven, zitting zou kunnen nemen in een college dat als een programcollege wordt voorgesteld.

De CPN-leiding meent voor dit probleem een oplossing gevonden te hebben door niet de vraag: "gaat het om een afspiegelingscollege of om een programcollege" centraal te stellen, maar twee andere vragen, t.w.:

- stelt het college de belangen van de werkende bevolking, die met de regeringspolitiek soms onverenigbaar zullen zijn, voorop?
- kan het college een bijdrage leveren aan de verdieping van het klassebewustzijn van de bevolking?

Door deze vragen als criteria te hanteren, is het de CPN mogelijk zowel in een afspiegelingscollege zitting te nemen als in een programcollege.

Een concretisering van genoemde benadering is te signaleren in Zaanstad. In deze gemeente nam de CPN zitting in een college dat als een programcollege wordt ervaren, doch de CPN heeft in dit verband de term "programcollege" in officiële publicaties niet gehanteerd. Dit was voor de pro-Russische dissidente communist F. BARUCH aanleiding om in het december/januari-nummer van zijn blad "Communistische Notities" een artikel op te nemen onder de kop "Zaanstad: CPN aanvaardt 'program-college'". De schrijver van dit artikel stelt: "Met grote ijver heeft het CPN-bestuur zich in de afgelopen maanden verzet tegen het samenstellen van program-colleges in de gemeenten", om vervolgens met betrekking tot de situatie in Zaanstad te constateren: "Blijkbaar zijn in Zaanstad de omstandigheden sterker dan de leer."

Algemeen Nederlands Jeugd Verbond

Binnen een week na de publicatie van de verklaring van het partijbestuur van de CPN in "De Waarheid" van 10 april 1974, heeft het ANJV eveneens een verklaring uitgegeven. In deze verklaring, gepubliceerd in "De Waarheid" van 16 april, wordt de situatie geschetst van de werkende jongeren na de acties van de afgelopen maanden. Deze situatie toont aan, dat de strijd voor positieverbetering van de jongeren onverminderd door moet gaan. De verklaring - zo wordt gesteld - heeft tot doel in brede kring de discussie over de noodzaak daarvan op gang te brengen.

Met grote nadruk wordt er in de verklaring op gewezen dat ook de bestrijding van de jeugdwerkloosheid ter hand moet worden genomen.

Het ANJV roept verder ieder, die het in grote lijnen met haar eens is, op om de komende tijd gezamenlijk acties voor verbetering van de positie van de werkende jongeren te organiseren.

Dat het ANJV ernst maakt met het voornemen bestaande acties voort te zetten en nieuwe te ontketenen moge blijken uit de volgende, door het ANJV ontwikkelde initiatieven:

- een demonstratieve optocht naar de vergaderplaats van de Academische Raad te Delft op 27 april;
- de jongerenhuisvestingsactie in Amsterdam op 29 april;
- een "gezondheidsmanifestatie" in mei a.s.;
- het oprichten van een "burgercomité" tot steun aan de Vereniging van Dienstplichtige Militairen "in haar strijd tegen de aanvallen op het functioneren van haar organisatie in de kazernes";
- het organiseren van een grote manifestatie van werkende jongeren op 17 mei a.s. te Groningen.

Behalve voor inwilliging van de bekende eisen betreffende de jeugdlonen, zal in Groningen ook gedemonstreerd worden voor een effectieve bestrijding van de jeugdwerkloosheid.

In ANJV-kringen ziet men, met betrekking tot de jeugdwerkloosheid, een oplossing in verkorting van de werkdag tot 7 uur en verlenging van de vakanties.

Na de talloze acties met betrekking tot de jeugdlonen in het begin van dit jaar is in "De Waarheid" herhaaldelijk gewag gemaakt van "grote aantallen jongeren" die aan de acties deelnamen en van de successen die

die acties hadden opgeleverd (het inwerkingtreden van de Wet op de minimumjeugdlonen werd als zo'n succes aangemerkt). Desondanks stelde de 2e voorzitter van het ANJV, na de voor de CPN teleurstellende verkiezingsuitslag o.m., "dat de strijd in verband met de jeugdlonen noch door de CPN, noch door het ANJV actief genoeg is gevoerd".

*
*
*

Nederlandse Vrouwenbeweging

Door bemiddeling van een onlangs als medewerkster in het Vormingscentrum "De Mijlpaal" in Dordrecht opgenomen CPN-lid is het mogelijk geworden dat in de vormingsinstituten te Bergen op Zoom en Roosendaal drie leden van de NVB optreden als gastdocenten.

*

* *

De Socialistische Partij versterkt haar organisatie

Sinds het congres in februari is door de (maoïstische) Socialistische Partij veel aandacht besteed aan de versterking van de partijorganisatie. Dit als gevolg van de aanvaarding door het congres van de nieuwe statuten, die een nieuwe bestuurslaag, de districtsbesturen, introduceerden. De nieuwe districtsbesturen zijn inmiddels samengesteld en zij hebben tevens hun afgevaardigden naar het Centraal Comité gekozen. Het Centraal Comité is daardoor op volle sterkte gekomen en bestaat nu uit de navolgende personen :

pol.secr., woonplaats Nijmegen
org.secr./penningm., woonpl. Rotterdam
prop.secr., woonplaats Nijmegen
buurtwerk, woonplaats Den Haag
milieuwerk, woonplaats Vlaardingen
bedrijfswerk, woonplaats Oss
jongerenwerk, woonplaats Den Haag
juridisch collectief, woonpl. Rotterdam
medisch collectief, woonpl. Leiden
district West, woonplaats Den Haag
district West, woonplaats Amsterdam
district Zuid, woonplaats Eindhoven
district Zuid, woonplaats Oss
district Oost, woonplaats Nijmegen
district Oost, woonplaats Wageningen
district Noord, woonplaats Hengelo
district Noord, woonplaats Enschede

Tevens zijn enkele nieuwe afdelingen gevormd, waardoor het totaal aantal nu tenminste 36 is, verdeeld over 30 plaatsen.

De sinds medio vorig jaar enigszins gewijzigde opstelling van de S.P. ten aanzien van het tot dan toe aangehangen "arbeiderisme" (de leden zijn nu niet meer verplicht in een fabriek te werken) begint langzaam eveneens zijn uitwerking te krijgen op de partijactiviteiten. Steeds vaker stellen afgestudeerde of bijna-afgestudeerde partijgenoten hun vaktechnisch specialisme in dienst van de partij, bijvoorbeeld middels organisaties als het Bouwkundig Adviesbureau voor Buurtbewoners (BAB), waarin studenten van de T.H.-Eindhoven zitting hebben en dat de buurtcomité's van de Bond van Huurders en Woningzoekenden (BHW) adviseert omtrent kosten en uitvoering van plaatselijke renovatieplannen. Een ander orgaan ten behoeve van een S.P.-strijdorganisatie is de, eveneens door Eindhovense studenten gevormde Milieu Actiegroep Technologie (MAGT), die wetenschappelijk onderzoek zal verrichten vooral ten behoeve van het Milieu Actiecentrum Nederland (MAN).

Geheel nieuw is de jongerenorganisatie van de S.P., "DE VONK".

In de eerste uitgave van het blad van de organisatie, eveneens "DE VONK" geheten, worden de doelstellingen ervan door de heer SA , die zich "landelijk aanvoerder" noemt, nader uiteengezet.

"DE VONK" wil in eerste instantie een organisatie zijn voor progressieve scholieren, maar staat ook open voor andere groepen jongeren, zoals de werkende jongeren. "DE VONK" wil hen kennis laten maken met de "werkelijkheid" en bevorderen dat zij met de werkende bevolking gaan mee-vechten "voor rechtvaardigheid en leefbaarheid", bijvoorbeeld in organisaties als de BHW en het MAN. Volgens de heer SA , die in 1972 nog een van de leiders was van de Nijmeegse afdeling van de Marxistisch Leninistische Studentenbond, hebben al ongeveer honderd jongeren zich bij "DE VONK" aangesloten.

Europese Veiligheid en Samenwerking

In Brussel is op 5, 6 en 7 april een bijeenkomst gehouden van het Internationale Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking, waaraan door ruim 130 personen uit 26 landen werd deelgenomen. Er werd gesproken over de ontwikkelingen rond de veiligheid en samenwerking in Europa. In een uitgegeven verklaring wordt de Sowjetvisie op de gang van zaken rond de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking in Genève gevolgd. De grootste in Brussel tegenwoordige delegatie kwam uit Nederland (twaalf personen) en was samengesteld door het onder leiding van pro-Russische communisten opererende Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (NCEVS).

Hoewel het NCEVS er maar moeizaam in slaagt het aantal adhaerenten uit te breiden (op het ogenblik zijn het er ongeveer zeventig) en haar opvattingen in politieke kringen nauwelijks ingang heeft kunnen doen vinden, breidt het aantal activiteiten zich geleidelijk uit. Daarbij ontwikkelt het NCEVS zich steeds meer in de richting van een echte communistische mantelorganisatie. Zo nam de vice-voorzitter, M. RA, in februari deel aan een vergadering van de (communistische) Wereldvrede Raad (WVR) in Sofia. Als gevolg daarvan organiseerde het NCEVS eind april in Amsterdam en in Wormerveer discussie-avonden in het kader van een internationale Week voor Ontwapening. Dat voor dergelijke activiteiten van Sowjetzijde waardering bestaat, moge blijken uit het feit dat hiervoor medewerking werd verkregen van de Russische hoogleraar D.M. PR, medewerker van het Instituut voor Internationale Betrekkingen van de Academie van Wetenschappen te Moskou. Door een aantal pro-Russische communisten, waaronder de heer RA, is inmiddels besloten een contactorgaan in het leven te roepen om vredesactiviteiten van Nederlandse organisaties te coördineren. De oprichting van een nieuwe Nederlandse Vredesraad (de oude is door de CPN gelijkwideerd) is nog niet aan de orde gesteld.

De CPN heeft noch aan de activiteiten die internationaal door communisten onder Sowjetsupervisie worden ontwikkeld, noch aan die van Nederlandse dissidente communisten ooit aandacht besteed. Wel wordt incidenteel in de CPN-pers gepleit voor de totstandkoming van een systeem van collectieve veiligheid in Europa, dat zowel door de Verenigde Staten als door de Sowjet-Unie zou moeten worden gegarandeerd. Oud CPN-voorzitter De GROOT stelde onlangs in een artikel in "De Waarheid", dat de bijdrage van de CPN hierin bestaat dat zij ijvert voor een "actieve neutraliteit", waarvan het atoomvrij maken van Nederland het belangrijkste bestanddeel vormt.

*

* *

INTERNATIONAAL COMMUNISME

Vreedzame of gewelddadige revolutie?

De problematiek rond de "socialistische revolutie", en inzonderheid de vraag of deze zich al dan niet gewelddadig dient te voltrekken, is van oudsher van kardinale betekenis geweest in de communistische theorie en praktijk. De laatste tijd heeft dit thema nog weer aan actualiteit gewonnen door de recente mislukking van het Chileense vreedzame experiment en door de groeiende kansen van de Italiaanse, maar vooral de Franse CP om langs democratische weg regeringsverantwoordelijkheid aan zich te trekken. Zowel voor- als tegenstanders van de "vreedzame weg" kunnen zich beroepen op de rijk gevarieerde traditie van het marxisme-leninisme.

Reeds MARX en ENGELS ruimden in hun geschriften veel plaats in voor de kwestie van de "socialistische revolutie", al bezigden zij de term vrijwel nooit. De kortste definitie van het begrip gaf laatstgenoemde in 1875 in zijn "Soziales aus Russland": "De door het moderne socialisme nagestreefde omwenteling is - kort gezegd - de overwinning van het proletariaat over de bourgeoisie en de nieuwe organisatie van de samenleving door vernietiging van alle klasseverschillen". Naar de opvatting van MARX en ENGELS was zo'n omwenteling niet kunstmatig te forceren, maar zou zij onvermijdelijk doorbreken dankzij objectieve omstandigheden, zoals een vergevorderd stadium in de economische ontwikkeling van het kapitalistische systeem, en een sterke, zo geen meerderheidspositie van de industriële arbeidersklasse. Zonder deze voorwaarden, zo waarschuwden MARX en ENGELS steeds met klem, zou een "revolutie van een kleine revolutionaire minderheid" ontaarden in een nieuwe dictatuur, en "wel een dictatuur niet van de hele revolutionaire klasse, van het proletariaat, maar van het geringe aantal van hen, die de machtsgreep uitgevoerd hebben en die zelf al bij voorbaat weer onder de dictatuur van één of enkele personen zijn georganiseerd".

Over de revolutionaire praktijk zelf hebben MARX en ENGELS zich in de loop der tijd niet steeds eensluidend uitgelaten. Beweerden zij aanvankelijk, o.a. in het Communistisch Manifest van 1848, dat de communistische "doeleinden slechts bereikt kunnen worden door de gewelddadige omverwerping van de gehele, tot dan toe bestaande maatschappelijke orde", na het begin van de jaren zeventig der vorige eeuw, toen de arbeidersbeweging zich beter ging organiseren, beklemtoonden zij steeds meer de

vreedzame overgang naar de nieuwe klasseloze maatschappij langs legale weg. Om daartoe in het parlement de noodzakelijke meerderheid te kunnen krijgen, moesten de arbeiders zich huns inziens verenigen in een eigen belangenpartij, die zeker niet bedoeld was als een exclusieve voorhoedepartij, maar als een democratisch opgebouwde massaorganisatie. Als de arbeiders eenmaal op die manier de politieke macht zouden hebben veroverd, zou de fase van de "dictatuur van het proletariaat" aanbreken, een soort "overgangperiode naar de oprichting van de klasseloze maatschappij". MARX en ENGELS stelden zich daarbij bepaald geen dictatoriaal, laat staan totalitair onderdrukkingsregiem voor, maar veeleer een kortstondige democratische meerderheids- "heerschappij" der arbeidersklasse om de nodige maatregelen te treffen voor de omvorming der samenleving.

Anders dan de geestelijke vaders van het marxisme verkondigde LENIN later dat het welslagen van een revolutie in een land maar niet afhing van allerlei objectieve economische en sociale wetmatigheden, maar vooral van een geschikte "revolutionaire situatie", die door een slagvaardige avantgarde van beroepsrevolutionairen diende te worden benut om de eigenlijke "socialistische revolutie" teweeg te brengen. Naar zijn mening kon een dergelijke omwenteling zich dan ook heel wel voltrekken in een economisch achterlijk land, als er maar een proletarische élitepartij voorhanden was, die in staat zou zijn een eventuele "burgerlijke revolutie" op het juiste moment om te zetten in een "socialistische". Duidelijk stond LENIN hierbij een gans andere organisatie voor ogen dan de democratische arbeiderspartij, waarmee MARX en ENGELS een parlementaire meerderheid hoopten te bereiken. LENIN beoogde een kleine, maar hecht georganiseerde en gedisciplineerde voorhoedepartij van de meest klassebewuste arbeiders, die in het voor-revolutionaire stadium wel zoveel mogelijk moest samengaan met opportune "politieke bondgenoten", maar op het beslissende moment "de leidende rol" zou moeten overnemen om de macht te grijpen en "het ganse volk naar het socialisme te voeren".

Naar LENIN's opvatting moest ook in de daarop volgende "dictatuur van het proletariaat" de kleine strijdpartij de leiding vast in handen houden en de vroegere uitbuitersklassen met ijzeren hand onderdrukken met werkelijk dictatoriale geweldsmethoden. Het was niet onbegrijpelijk dat LENIN juist tegen de concrete Russische achtergrond steeds minder verwachtte van een vreedzame overgang naar het socialisme en er na 1917 vanuit ging dat "de vervanging van de burgerlijke staat door de proletarische zonder gewelddadige revolutie onmogelijk" was.

Tegelijkertijd herhaalde hij echter steeds weer, dat elk land zijn specifieke "eigen weg naar het socialisme" moest zien te vinden, die best eens "beter" zou kunnen blijken te zijn dan de Sowjetrussische.

Zijn opvolger STALIN interesseerde zich in feite nauwelijks voor de socialistische revolutie in andere landen, maar concentreerde zich geheel op "de opbouw van het socialisme" in de eerste proletarische (Sowjet)staat, volgens hem het beslissende anti-imperialistische bastion, waaraan de communisten uit de hele rest van de wereld zich "onvoorwaardelijk" ondergeschikt behoorden te maken. In tegenstelling tot LENIN, die zijn eigen gewelddadige revolutie van 1917 geenszins als een onfeilbaar model voor andere landen beschouwde, noemde STALIN de oktoberrevolutie "van wereldbetekenis". Hij verwachtte verdere overwinningen van het socialisme kenmerkend niet van de eigen revolutionaire activiteit binnen de verschillende landen, maar van een voortgaande machtsuitbreiding van de Sowjetstaat. Deze staat was voor hem de belichaming van de "dictatuur van het proletariaat", die zich nog tientallen jaren zou moeten laten gelden om onder leiding van de partij met meedogenloos geweld de basis voor het socialisme te leggen. Het is niet in het minst de zelfstandige ontwikkeling van Joegoslavië sinds 1948 geweest, die de universele geldigheid van het Sowjetmodel voor het eerst weer praktisch ter discussie stelde.

Pas onder CHROESTSJOW bekende de CPSU zich op haar 20-ste congres in 1956 althans formeel weer tot de ook vroeger al verdedigde ideeën over "de verschillende wegen naar het socialisme". En in nauwe samenhang daarmee werd ook "de mogelijkheid van een vreedzame socialistische revolutie" in bepaalde kapitalistische landen weer opengelaten. Volgens CHROESTSJOW was het in een aantal gevallen (bijv. Praag 1948) heel wel doenlijk om met inachtneming van de democratische spelregels het parlement op de reactionaire krachten te veroveren en "het van een orgaan der burgerlijke democratie om te vormen tot een werktuig van de feitelijke volkswil" om "fundamentele sociale veranderingen door te voeren". De doctrine over politieke strategie en taktiek werd daartoe weer verrijkt met formules over "eenheid van actie" met andere arbeidersorganisaties en een nog bredere "democratische eenheid" met allerlei "nationale en democratische krachten". Wel werd steeds toegevoegd dat de vreedzame weg uitzichtloos is zonder een begeleidende "omvangrijke buitenparlementaire massastrijd".

In 1959 liet het nieuwe CPSU-leerboek "Grondslagen van het marxisme-leninisme" nog steeds ruimte voor een gewelddadige "directe socialistische omwenteling" in sommige westelijke industriestaten. Maar het ver-

wachtte toch blijkbaar veeleer eerst de "democratische etappe" van een algemene "antimonopolistische volksrevolutie", die "de hechte basis voor de overgang naar het socialisme" kan leggen door legale uitschakeling van "de agenten der grote monopolies" en nationalisering van het leeuwenaandeel der grote industriebedrijven. Volgens het leerboek had zo'n vreedzame aanpak "wezenlijke voordelen", omdat daarmee immers de minste offers en de geringste verstoring van het produktieproces waren gemoed en bovendien gebruik gemaakt kon worden van de traditionele autoriteit van de volksvertegenwoordiging. Opmerkelijk in deze interpretatie was ook de opvatting, dat de "overgangsfase van de dictatuur van het proletariaat" andere vormen zou kunnen aannemen dan in de socialistische landen tot dan toe gebruikelijk, en inzonderheid toe zou kunnen met minder geweld tegenover de vroegere uitbuitersklassen.

De 81 CP-en, die in 1960 voor een internationale conferentie in Moskou bijeenkwamen, verplichtten zich eveneens tot deze inzichten door gezamenlijk te verklaren, dat zij "altijd gekant zijn geweest tegen de export van revolutie", maar elk in hun eigen land "leiding moeten geven aan de strijd van de arbeidersklasse en werkende massa's voor de doorvoering van een socialistische revolutie en voor de vestiging van de dictatuur van het proletariaat in de een of andere vorm", afhankelijk "van de concrete klassenverhoudingen in een bepaald land". Zij stelden er naar te "streven de socialistische revolutie met vreedzame middelen door te voeren". Want, zo vervolgden zij, "in de huidige omstandigheden heeft in een aantal kapitalistische landen de arbeidersklasse onder leiding van haar voorhoedepartij de gelegenheid om de meerderheid van het volk te verenigen op basis van arbeiders- en volksfrontvorming of andere mogelijke vormen van overeenstemming en politieke samenwerking met verschillende partijen en massa-organisaties, om de macht zonder burgeroorlog te grijpen en om de overgang van de essentiële produktiemiddelen in de handen van het volk te verzekeren" en voorts "om een stabiele meerderheid in het parlement te verwerven, het om te vormen van een wapen in dienst van de klassebelangen der bourgeoisie in een wapen ten dienste van de werkende bevolking, een brede buitenparlementaire massastrijd op gang te brengen, het verzet der reactionaire krachten te breken en de noodzakelijke voorwaarden te scheppen voor de vreedzame doorvoering van de socialistische revolutie". De 81 CP-en zeiden met name "in de sociaal-democraten hun klasse-broeders te zien" en samenwerking met hun partijen te willen o.a. "voor de machtsovername en opbouw van het socialisme".

Intussen nemen lang niet alle CP-en genoemde thesen van de Moskouse Verklaring van 1960 nog voor hun rekening. Zo hebben met name de Chinezen in de daaropvolgende jaren niet afgelaten te verzekeren, dat "de overgang naar het socialisme langs 'parlementaire weg' volstrekt onmogelijk" is, en dat "de gewapende revolutie de enige weg is, waarlangs de dictatuur van de bourgeoisie kan worden vervangen door de dictatuur van het proletariaat". Sedert 1964 hebben echter ook de nieuwe Sowjetleiders zich steeds meer gedistancieerd van bepaalde "opportunistische" stellingen van CHROESTSJOW, die hun inziens de oorzaak zijn geweest van een gevaarlijk pluralisme en zelfs desintegratie in de communistische wereldbeweging. Om de universele geldigheid van het Sowjetmodel en daarmee ook de overheersende rol van Moskou in het communistische kamp weer in ere te herstellen, zijn ze steeds minder gaan spreken over de mogelijkheid van een vreedzame revolutie en zijn ze vroegere uitspraken over "verschillende wegen naar het socialisme" zelfs geheel gaan doodzwijgen.

In 1967 introduceerde de CPSU een nieuw leerboek onder de titel "Grondslagen van het marxisme-leninisme", dat voor het handelen van alle CP-en tien "gemeenschappelijke wetmatigheden" fixeert, die onmiskenbaar aan de Sowjetsituatie zijn ontleend. Het nieuwe boek legt weer veel meer nadruk op de gewelddadige revolutie, door o.a. te betogen dat "in een reeks landen, waarin de monopolies heersen en het militarisme sterk is, de socialistische revoluties naar alle waarschijnlijkheid langs gewapende weg zullen plaatsvinden". Verder wordt vastgesteld dat elk land op zijn weg naar het socialisme weliswaar te maken heeft met "nationale bijzonderheden", maar dat die "de algemene wetmatigheden van de opbouw van het socialisme niet opheffen, omdat in grondtrekken de economische structuur van alle landen in de overgangperiode fundamenteel hetzelfde is".

Het laat zich verstaan dat deze nieuwe accenten niet zo goed vallen bij een aantal CP-en, die zich in voorgaande jaren meer "autonoom" of "nationaal" zijn gaan opstellen, en die zich dikwijls mede uit electorale overwegingen niet graag meer presenteren als slaafse navolgers van het Sowjetmodel. Toch is het de CPSU gelukt de meeste partijen (echter bijv. niet de Italiaanse) op de eerstvolgende Moskouse wereldconferentie in 1969 te binden aan een nieuwe gemeenschappelijke verklaring, die weliswaar omzichtig geformuleerd is, doch zich op geen enkele manier meer expliciet uitspreekt voor een "vreedzame overgang", laat staan voor "verschillende wegen naar het socialisme". De verklaring heeft het over nieuwe vormen van klassenstrijd in de kapitalistische landen, die "kunnen leiden tot fundamentele sociale veranderingen, socialistische revolutie

en vestiging van de macht der arbeidersklasse (bedoeld is de CP) in samenwerking met andere delen van de werkende bevolking", met name met de socialisten en sociaal-democraten, maar ook met andere democratische partijen, vakbonden, kleine boeren, intellectuelen, jongeren, studenten, vrouwen en gelovigen. Benadrukt wordt, dat "onder gebruikmaking van alle mogelijkheden van parlementaire activiteit, de massabeweging van de arbeidersklasse en van heel de werkende bevolking de beslissende factor is in de strijd voor democratie en socialisme", waarbij aangetekend wordt dat "de arbeidersklasse (d.i. de CP) in dit democratisch bondgenootschap de hoofdkracht" is.

De huidige Sowjetvisie vindt men overzichtelijk samengevat in een artikel over "Methoden en vormen van de machtsovername door de arbeidersklasse van de kapitalistische landen" in het gezaghebbende politieke legerblad Kommunist Voorozhennykh Sil van augustus 1972. Daarin staat te lezen dat voor de communisten "de voornaamste manier om de massa's naar de socialistische revolutie te leiden is gelegen in de strijd voor democratie, voor beperking van de onbeperkte macht der monopolies, voor bijsturing van de binnen- en buitenlandse politiek der bourgeoisstaten, voor verovering en uitbreiding van de rechten en vrijheden der arbeiders binnen het kader van de kapitalistische orde... Bij het aanvoeren van deze strijd voor de directe belangen der arbeiders, verliezen marxistisch-leninistische partijen echter nooit hun strategisch hoofddoel uit het oog: de vestiging van een dictatuur van het proletariaat en de transformatie van de maatschappij op basis van socialistische beginselen".

Om dit hoofddoel te bereiken, zo betoogt dit Sowjetartikel met een beroep op LENIN, moeten de communisten gebruik maken van "alle vormen van revolutionaire strijd: legale en illegale, parlementaire en buitenparlementaire, vreedzame en niet-vreedzame afhankelijk van de taktiek van de communistische en arbeiderspartijen..... Vreedzame vormen (zoals massastakingen en algemene verkiezingen) en niet-vreedzame vormen (zoals gewapende opstand, burgeroorlog of guerilla) staan in onderlinge samenhang en kunnen in elkaar overgaan. Er moet gewezen worden op een zekere afhankelijkheid en wisselwerking tussen het concept van vreedzame en van niet-vreedzame revolutionaire methoden, omdat de uitbuitersklassen in geen enkel geval hun macht zonder strijd willen overgeven Om de bourgeoisie te dwingen haar macht op te geven moet het proletariaat fysieke overmacht tot haar beschikking hebben Onder de huidige omstandigheden, nu er een socialistisch wereldsysteem met gigantische

economische en militaire macht bestaat, zijn er grotere mogelijkheden voor een overgang van kapitalisme naar socialisme zonder gewapende opstand". Het is duidelijk dat van Sowjetzijde weer minder waarde gehecht wordt aan een zuiver parlementaire taktiek en dat een eventuele vreedzame omwenteling in een land voornamelijk denkbaar geacht wordt als "de reactionaire heerserskliek" daar, uit vrees voor de dreigende Sowjetmacht, er het bijltje zonder vorm van verzet bij neerlegt.

Het geciteerde Sowjetartikel erkent tenslotte, dat er in de communistische wereld over het omstreden vraagstuk thans "een bittere ideologische strijd" gevoerd wordt "tussen ware marxisten-leninisten en vertegenwoordigers van het rechtse en 'linkse' opportunisme". De "linkse" opportunisten en maoïsten wordt verweten, dat zij alle democratische strijdmiddelen overboord zetten en alleen maar te wapen roepen. De meer "rechts" georiënteerden wordt voorgehouden niet alle heil te verwachten van vreedzame middelen zonder meer. Deze vermaning wordt overigens voorzichtig ingekleed omdat tal van westerse CP-en zich althans in hun verkiezingspropaganda reeds een eind in die richting lijken te bewegen. Vastgesteld wordt dat "communistische en arbeiderspartijen in een aantal ontwikkelde kapitalistische landen in het huidige tijdsbestek geloven, dat een vreedzame overgang naar het socialisme onder bepaalde voorwaarden mogelijk is. Als belangrijkste middel voor zulk een overgang zien zij het parlement, dat moet worden overgenomen door algemene verkiezingen, nationale stakingen of op een andere manier zonder dat toevlucht genomen wordt tot gewapende opstand en burgeroorlog". Echter, zo stipuleert de Sowjetscribent, "marxisten-leninisten verbinden de overgang naar het socialisme niet alleen met ongewapende 'vreedzame' strijd De volvoering van een socialistische revolutie kan niet altijd en in alle landen met vreedzame middelen plaatsvinden, maar is, zoals V.I. LENIN leerde, alleen mogelijk wanneer de positie van de bourgeoisie zo wankel is, dat wapengebruik voor haar gelijk zou staan met zelfmoord".

De eigenlijke waarschuwing voor al te "parlementaristische" CP-en wordt tenslotte verpakt in kritiek op "rechtse opportunisten", die "proberen de arbeidersbeweging in reformistisch vaarwater te brengen en de klassenstrijd en de dictatuur van het proletariaat verloochenen. Zij propageren het idee van een omvorming van het staatsmonopolistisch kapitalisme zonder sociale revolutie en verabsoluteren parlementaire strijdvormen met voorbijgaan aan buitenparlementaire massastrijd, speciaal in haar gewapende vormen". De Sowjetscribent meent dan te moeten constateren, dat "tegen dit rechts-opportunisme een scherpe ideologische strijd

geleverd wordt door de communistische partijen van Frankrijk, Oostenrijk, Italië en vele andere kapitalistische landen". Dat neemt niet weg, dat deze constatering - gezien de feitelijke verhoudingen in de meeste der bedoelde landen - overkomt als een bezwerend schot voor de boeg.

In volgende MO's zal worden nagegaan in hoeverre een aantal belangrijke Westeuropese en Zuidamerikaanse CP-en zich deze waarschuwing naar de vigerende Sowjetmaatstaven al dan niet zou moeten aantrekken.

*
* *